

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляєва С. С. Концептуальні основи організації тимбідлінгу як інструменту сприяння комунікативним зв'язкам у колективі. *Молодий вчений*. 2019. № 1(2). С. 417–422.
2. Буткевич О. В. Облікові проблеми та аспекти запровадження стратегічного управлінського обліку на підприємствах. *Наукові перспективи*. № 12(30). 2022. С. 107–120.
3. Загороднюк О. В., Півтрак М. В., Малюга Л. М. Основні напрями підвищення якості та ефективності розробки і прийняття управлінських рішень. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 4(15). С. 94–98.
4. Кравченко О. О., Сипко М. Ю. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах зростання невизначеності. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/10.pdf
5. Савченко С. М., Нікітін В. Г. Сутність та принципи стратегічного управління ефективністю діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/94.pdf
6. Іонін Є. Є., Калараш А. Є. Аналіз впливу кредиторської заборгованості на забезпечення безперервності діяльності. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 3. С. 273–281.

УДК 339.564:338.1-048.78(477)

ДИНАМІКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПОРТЕРІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ЗАСОБАМИ АНАЛІТИЧНИХ ПІДХОДІВ

О. Ю. Лазоренко, Ю. Б. Поповський

Анотація. У статті проведено аналіз динаміки конкурентоспроможності українських експортерів на міжнародному ринку за допомогою аналітичних підходів, а саме індексу чотирьох та індексу Херфіндаля.

Ключові слова: конкурентоспроможність, індекс чотирьох, індекс Херфіндаля, експорт.

Постановка проблеми. Усе більша глобальна конкуренція в контексті виробництва і споживання товарів та послуг в Україні визначає актуальність необхідності проведення оцінки гостроти цієї конкурентної динаміки. Потік товарів та послуг з інших країн ставить перед українськими підприємствами суттєві виклики та впливає на економічне середовище країни. Аналіз та оцінка гостроти конкуренції стають ключовими аспектами для розуміння інфраструктурних, торговельних та економічних змін, що відбуваються на міжнародному ринку та їх впливу на внутрішні ринкові процеси і споживачів в Україні. З огляду на ці аспекти можна визначити оптимальні шляхи розвитку і споживання товарів та послуг в Україні, враховуючи сучасну глобалізовану конкурентну ситуацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На важливості збереження і підвищення конкурентоспроможності українських експортерів у глобальному ринковому середовищі наголошується в низці досліджень. Дослідження останніх років вказують на те, що українські експортери стикаються з різними викликами та обмеженнями на міжнародних ринках. Однак вони також мають потенціал для розвитку та підвищення своєї конкурентоспроможності. Аналітичні підходи, як-от SWOT-аналіз, PEST-аналіз і аналіз конкурентоспроможності, допомагають визначити сильні та слабкі сторони експортерів, а також можливості та загрози на зовнішніх ринках. Питанням дослідження аналізу динаміки конкурентоспроможності займалися багато науковців, зокрема Олена Зубченко, Олександр Петренко, Ірина Кравченко, Олексій Шелест, кожен з яких є автором аналітичних звітів та досліджень, що стосуються динаміки конкурентоспроможності українських експортерів. Ці науковці та інші вчені активно долучалися до з'ясування та аналізу проблеми конкурентоспроможності українських експортерів на міжнародному ринку і розробки рекомендацій для покращення ситуації.

Мета статті. Аналіз динаміки конкурентоспроможності українських експортерів на міжнародному ринку з використанням аналітичних підходів спрямований на визначення ключових факторів і стратегій, які впливають на їх успіх та конкурентну перевагу і розробку рекомендацій для підвищення конкурентоспроможності українських експортерів на міжнародних ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний світовий економічний ландшафт визначається постійними змінами та динамічними торговельними відносинами між країнами. У цьому контексті конкуренція на експортних ринках набуває все більшого значення. Актив-

ність конкурентних процесів на цих ринках вказує, наскільки успішно країна веде зовнішню торгівлю та які переваги вона має у міжнародних економічних відносинах.

Конкурентоспроможність – це здатність товарів, послуг або підприємства конкурувати на ринку і виживати в умовах конкуренції. Важливість конкурентоспроможності полягає в тому, що вона визначає, наскільки ефективно підприємство може задовольнити потреби клієнтів, здобути частку на ринку, забезпечити прибутковість і стійкість у довгостроковій перспективі. Конкурентоспроможність стимулює інновації, підвищення якості продукції та послуг, а також сприяє розвитку економіки країни на міжнародному рівні.

Конкурентоспроможність країн на експортному ринку визначається їх здатністю конкурувати, виробляючи якісні товари та послуги, що відповідають міжнародним стандартам, цінним умовам та інноваційним вимогам. Ця конкурентоспроможність впливає на економічний розвиток країни та її позиції на світовому ринку.

Для проведення об'єктивного аналізу та прогнозування змін на ринку, а також для розробки стратегій управління експортними операціями і формування ефективних торговельних політик, використання індексу чотирьох та індексу Херфіндаля є невід'ємним складником. Ці індекси дають змогу систематично вимірювати та порівнювати рівень конкуренції на ринку і здійснювати об'єктивну оцінку його динаміки. Відповідно їх використання є необхідним для підвищення конкурентоспроможності українського експорту та сприяння розвитку національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Індекс чотирьох використовується для вимірювання рівня конкуренції та визначення на ринку домінуючих компаній, у цьому випадку країн, які можуть впливати на цінову політику та динаміку ринку. У цьому дослідженні між собою будуть конкурувати 15 країн кожна, з яких контролює певний процент ринку – S_i . Автором проведено аналіз динаміки конкурентоспроможності 1996 та 2021 року, дані зображено в таблиці 1.

Індекс чотирьох – це сумарний процент ринку, який контролюється чотирма найбільшими країнами галузі, див. формулу 1.

$$I_4 = S_1 + S_2 + S_3 + S_4 \quad (1)$$

Таблиця 1

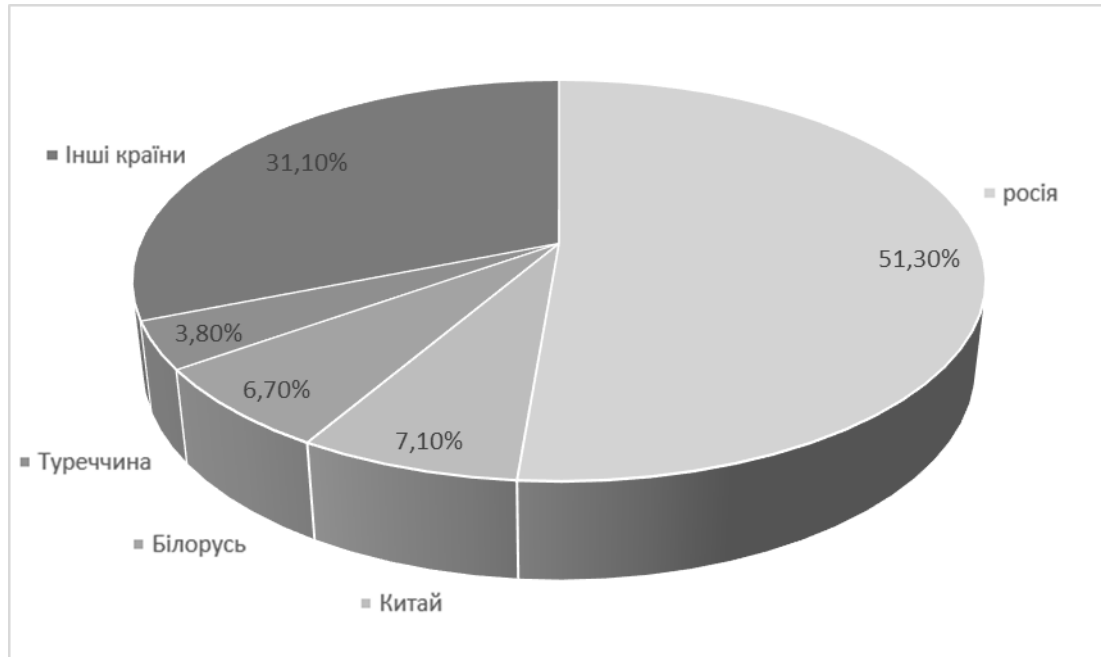
Дані про експорт країн в Україну за 1996 та 2021 роки

Країна	1996			2021		
	1	2	3	4	5	6
	Річний експорт (тис. дол.)	Ринкова частка, %	Квадрат ринкової частки, %	Річний експорт (тис. дол.)	Ринкова частка, %	Квадрат ринкової частки, %
росія	5 553 177,60	51,226	26,241	3 349 119,52	9,878	0,976
Китай	768 074,62	7,085	0,502	7 992 491,77	23,573	5,557
Білорусь	721 850,75	6,659	0,443	1 462 730,18	4,314	0,186
Туреччина	408 423,94	3,768	0,142	3 999 617,93	11,796	1,392
Німеччина	392 699,87	3,623	0,131	2 789 957,32	8,229	0,677
Угорщина	371 514,88	3,427	0,117	1 583 363,05	4,670	0,218
США	369 614,24	3,410	0,116	1 549 891,82	4,571	0,209
Польща	362 211,17	3,341	0,112	4 979 134,70	14,685	2,157
Італія	345 757,09	3,189	0,102	3 240 255,60	9,557	0,913
Тайланд	329 321,41	3,038	0,092	262 989,06	0,776	0,006
Франція	280 365,73	2,586	0,067	850 253,26	2,508	0,063
Туркменістан	273 972,67	2,527	0,064	52 522,68	0,155	0,000
Молдова	237 647,98	2,192	0,048	841 635,10	2,482	0,062
Словаччина	229 747,46	2,119	0,045	948 562,47	2,798	0,078
Сирія	196 175,46	1,810	0,033	3 265,04	0,010	0,000
Всього	10 840 554,87	100,000	28,255	33 905 789,50	100,000	12,493

Для розрахунку індексу чотирьох у таблиці 1 було знайдено ринкову частку. Так було виявлено найбільших країн-експортерів для кожного з років.

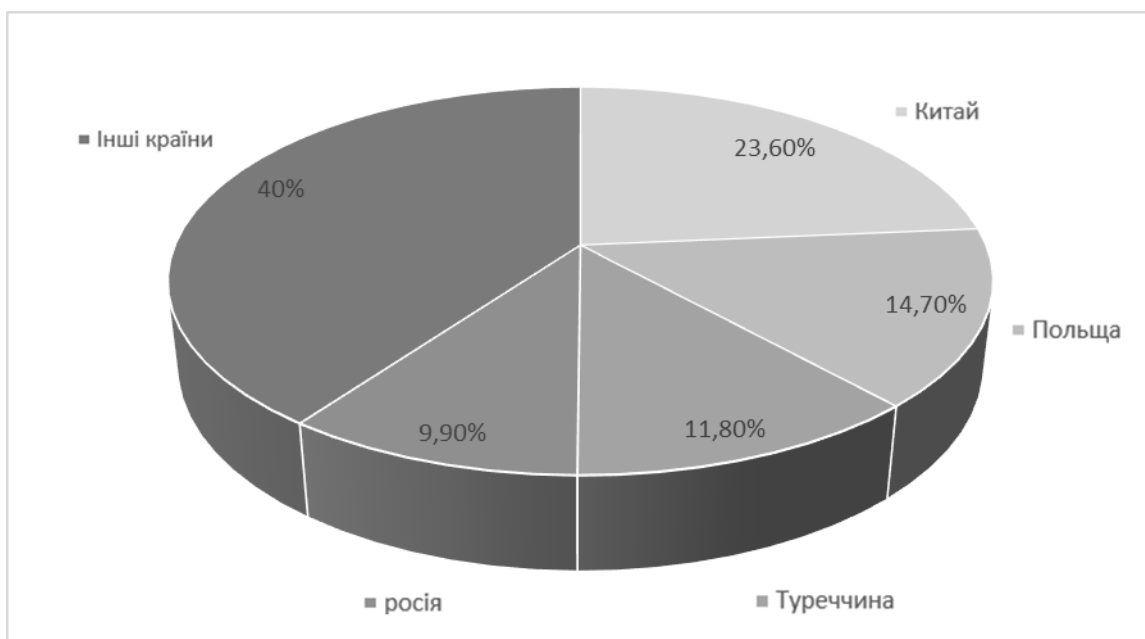
Для 1996 року це були росія (51,3 %), Китай (7,1 %), Білорусь (6,7 %) та Туреччина (3,8 %), див. діаграму 1. З діаграми видно, що більше половини експортного ринку України займає росія, що є надзвичайно негативним чинником як для політичного, так і для економічного макро-

середовища. Незважаючи на те, що Україна здобула незалежність у 1991 році, вона все ще тісно співпрацювала та залежала від країни-агресора у 1996 році.

Діаграма 1. Частка найбільших країн-експортерів на ринку у 1996 році

У 2021 році найбільший експорт в Україну мали Китай (23,6 %), Польща (14,7 %), Туреччина (11,8 %) та росія (9,9 %), див. діаграму 2. Зміни в структурі експорту України з 1996 до 2021 року вказують на суттєві трансформації у зовнішньоекономічних відносинах країни. У 1996 році росія була основним торговельним партнером України з часткою 51,3 %, але до 2021 року її частка в зовнішній торгівлі країни знизилась до 9,9 %. Це свідчить про зменшення залежності від країни-агресора та активну диверсифікацію торгових партнерів. Найбільший обсяг торгівлі України в 2021 році зазначається з Китаєм (23,6 %), Польщею (14,7 %), та Туреччиною (11,8 %). Це вказує на збільшення торгівлі з Азією та підкреслює важливість Польщі як торгового партнера. Зміни в структурі експорту свідчать про успішну диверсифікацію ринків для українських товарів та послуг, що робить економіку України менш вразливою до ризиків, пов'язаних з політичними та економічними труднощами в окремих країнах.

Діаграма 2. Частка найбільших країн-експортерів на ринку у 2021 році

Індекс чотирьох у 1996 році становив 68,8 %, а у 2021 – 60 %, а це означає, що неможливо оцінити гостроту конкуренції за I_4 , адже він більше 30 %, див. табл. 2. В такому випадку варто застосувати індекс Херфіндаля.

Таблиця 2

Оцінка конкуренції за індексом чотирьох фірм

Діапазон значень індексу чотирьох фірм	Гострота конкуренції
$0 \leq I_4 \leq 30$	Сильна
$I_4 > 30$	Залежить від розподілу ринку

Індекс Херфіндаля більш чутливий до процентного розподілу ринку й розраховується за формулою (2). Він набуває максимального значення 10 000 у випадку чистої монополії і мінімального значення $10\,000/n$, якщо всі n фірм контролюють рівний процент ринку.

$$H = \sum_{i=1}^n S_i^2 \quad (2)$$

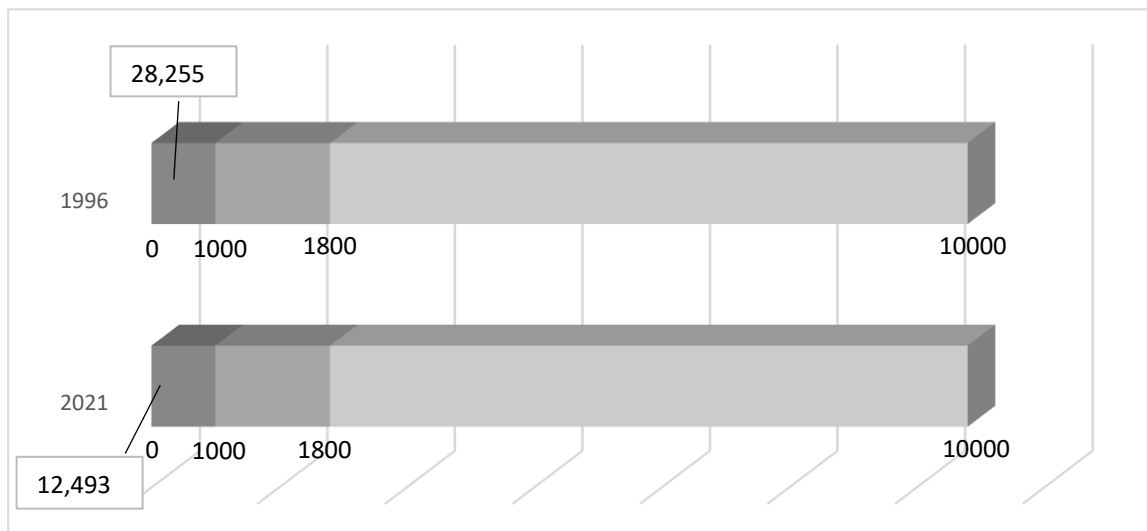
У 1996 році індекс Херфіндаля становив 28,3, а у 2021 – 12,5. Зобразимо графічно (див. діаграму 3) область зміни індексу Херфіндаля, розбивши її на три області, які відповідають введеним класифікації, див. таблицю 3. За таблицею 3 можна сказати, що конкуренція у 1996 та 2021 роках була сильною, адже 28,3 та 12,5 менше, ніж 1 000.

Таблиця 3

Оцінка конкуренції за індексом Херфіндаля

Діапазон значень індексу Херфіндаля	Гострота конкуренції
$0 \leq H \leq 1000$	Сильна
$1000 < H \leq 1800$	Середня
$1800 < H \leq 10000$	Слабка

На діаграмі 3 видно, що H_{2021} лежить лівіше, ніж H_{1996} , що вказує на те, що конкуренція з роками загострилась.

Діаграма 3. Области зміни індексу Херфіндаля

Висновки. За оцінкою індексу чотирьох було неможливо оцінити гостроту конкуренції, адже серед країн-експортерів був явний лідер, у 1996 році це була росія, яка займала 51 % ринку, а у 2021 році – Китай (23,6 %). Після розрахування індексу Херфіндаля для обох років було виявлено, що конкуренція на ринку була сильною, адже у 1996 р. індекс Херфіндаля становив 28,255, а у 2021 році – 12,493. Зменшення експортної частки лідера-експортера привело до підвищення експортної частки інших країн, що сприяло позитивному впливу для України, оскільки ця ситуація відкрила нові можливості для розвитку її експортної діяльності та сприяла розширенню ринків збуту.

Abstract. This article analyzes the dynamics of competitiveness among Ukrainian exporters in the international market using analytical approaches such as the four-firm concentration ratio and the Herfindahl-Hirschman Index.

Keywords: Competitiveness, four-firm concentration ratio, Herfindahl-Hirschman Index, export.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дані про експорт 1996 року / World integrated trade solution (офіційний сайт). URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/1996/TradeFlow/Export>
2. Дані про експорт 2021 року / World integrated trade solution (офіційний сайт). URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/2021/TradeFlow/Export>
3. Шандрівська О. Є., Цветковська А. В. Дослідження фармацевтичного ринку України: у фокусі концентрація ринку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління»*. 2022. № 1. С. 9. URL: <http://surl.li/lyanx>

УДК 658.787:(615.2:615.46)»364»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ МЕДИЧНОГО МАЙНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

А. Я. Максим'як

Анотація. У дослідженні розглянуто одну з найважливіших ділянок обліку військових частин, а саме обліку медичного майна в медичних підрозділах з'єднань та військових частин у воєнний час. Проаналізовано класифікацію медичного майна за різними ознаками та її використання для облікових потреб. Розкрито недоліки традиційних способів ведення обліку медичного майна. Показано актуальність створення автоматизованої системи обліку медичного майна у воєнний час із застосуванням засобів електронної обчислювальної техніки. Побудовано алгоритм розробки та порядок роботи спеціалізованого програмного забезпечення для обліку медичного майна в медичних підрозділах з'єднань та військових частин у воєнний час.

Ключові слова: військове майно, медичне майно, класифікація медичного майна, облік у військових частинах, спеціалізоване програмне забезпечення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Облік медичного майна є одним із найважливіших напрямів системи медичного забезпечення військ (сил). Це пов'язано з тим, що наявність достовірної облікової інформації є ключовою вимогою для правильного визначення потреби, розподілу і відпуску медичного майна, а також сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень під час організації медичного забезпечення з'єднань і військових частин Збройних Сил України (ЗСУ). Облік медичного майна повинен бути своєчасним, повним, достовірним і точним, здійснюватися у будь-яких обставинах і не залежати від характеру діяльності медичних підрозділів (організацій). Ефективне виконання цих вимог можливо тільки за допомогою використання сучасних прийомів та методів обліку, зокрема з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Під час аналізу наукових праць виявлено, що особливостям обліку військового майна у певних сферах, зокрема в бюджетній, присвячена невелика кількість праць [1, 2]. Також недостатньо досліджень щодо обліку майна у військових частинах загалом [3] і щодо обліку військового майна зокрема [4]. Водночас питання обліку військового медичного майна в умовах воєнного стану сьогодні дослідниками практично не розглядаються.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що більшість проблемних питань обліку військового майна медичного призначення у військових частинах залишається невирішеними. Отже, вимагають удосконалення, а іноді і розробки, питання побудови раціональної організації обліку медичного майна у військових частинах у воєнний час.

Метою статті є побудова раціональної моделі організації обліку військового майна медичного призначення у воєнний період.

Основний розділ. Медичне майно у військовій медицині означає сукупність спеціальних матеріальних засобів, призначених для надання медичної допомоги: діагностики, лікування та